

Date: 23rd June-2026

**IQTISODIY O'SISHNI MOLIVAVIY TA'MINLASHDA INVESTITSIYA
RESURLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH MEXANIZMLARINI
TAKOMILLASHTIRISH**

Pulatov Tirkash Sotiboldiyevich

Fan va texnologiyalar universiteti

"Moliya va moliyaviy texnologiyalar" kafedrası dotsenti, i.f.n.

E-mail: t.pulatov@usat.uz

Safarova Lola Abdug'ani qizi

Fan va texnologiyalar universiteti

"Moliya va moliyaviy texnologiyalar" yo'nalishi

3-bosqich, 5/23MMT guruhi talabasi

Annotatsiya: Ushbu tezis iqtisodiy o'sishni moliyaviy ta'minlashda investitsiya resurslaridan samarali foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan. Tezda investitsiyalarning iqtisodiy rivojlanishdagi o'zni va ahamiyati, O'zbekistonda investitsiya jarayonlarini moliyalashtirishning hozirgi holati tahlil qilingan. Shuningdek, investitsiya resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlovchi mexanizmlarning xorijiy tajribasi o'rganilib, ularni milliy iqtisodiyotga tatbiq etish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijasida investitsiya resurslaridan samarali foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Takomillashtirilgan mexanizmlarning iqtisodiy samaradorligi baholanib, ularning mamlakat iqtisodiy o'sishiga ijobiy ta'siri asoslab berilgan. Ushbu tezisda ilgari surilgan g'oyalar va takliflar investitsiya siyosatini shakllantirishda va amaliyotda qo'llashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: Investitsiya, iqtisodiy o'sish, moliyalashtirish, samaradorlik, mexanizm, yashil moliya, davlat byudjeti, xorijiy investitsiyalar.

Abstract: This thesis is dedicated to improving mechanisms for the effective use of investment resources in financing economic growth. The thesis analyzes the role and importance of investments in economic development, and the current state of investment financing processes in Uzbekistan. Furthermore, foreign experience in mechanisms ensuring the effective use of investment resources has been studied, and possibilities for their application in the national economy have been considered. As a result of the research, scientifically grounded proposals and recommendations for improving mechanisms for the effective use of investment resources have been developed. The economic efficiency of the improved mechanisms has been evaluated, and their positive impact on the country's economic growth has been substantiated. The ideas and proposals put forward in this thesis are of significant importance for shaping investment policy and its practical application.

Keywords: Investment, economic growth, financing, efficiency, mechanism, green finance, state budget, foreign investments.

Date: 23rd June-2026

Аннотация: Настоящий тезис посвящен вопросам совершенствования механизмов эффективного использования инвестиционных ресурсов в финансовом обеспечении экономического роста. В тезисе проанализированы роль и значение инвестиций в экономическом развитии, а также текущее состояние процессов финансирования инвестиций в Узбекистане. Изучен зарубежный опыт механизмов, обеспечивающих эффективное использование инвестиционных ресурсов, и рассмотрены возможности их применения в национальной экономике. В результате исследования разработаны научно обоснованные предложения и рекомендации по совершенствованию механизмов эффективного использования инвестиционных ресурсов. Оценена экономическая эффективность усовершенствованных механизмов и обосновано их положительное влияние на экономический рост страны. Идеи и предложения, выдвинутые в данном тезисе, имеют важное значение для формирования инвестиционной политики и ее практического применения.

Ключевые слова: Инвестиции, экономический рост, финансирование, эффективность, механизм, зеленое финансирование, государственный бюджет, иностранные инвестиции.

Kirish

Jahon iqtisodiyotining globallashuvi va raqobatbardoshlikning kuchayishi sharoitida har qanday mamlakatning barqaror iqtisodiy o'sishi va rivojlanishi investitsiya resurslaridan samarali foydalanish darajasi bilan chambarchas bog'liq. Investitsiyalar iqtisodiyotning barcha tarmoqlariga yangi texnologiyalar, innovatsiyalar va zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish orqali ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va aholi turmush darajasini yaxshilashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Lotincha "investio" so'zidan kelib chiqqan "investitsiya" tushunchasi kapitalni uzoq muddatli joylashtirishni anglatib, kelajakdagi foyda va kapital qiymatini oshirishga qaratilgan harakatlarni o'z ichiga oladi [1].

O'zbekiston iqtisodiyotida ham investitsiyalar chuqur tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Mamlakatda investitsiya muhitini yaxshilash, xorijiy va mahalliy investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq, investitsiya resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish, moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish va ularni iqtisodiy o'sishga yo'naltirish borasida hal etilishi lozim bo'lgan bir qator dolzarb masalalar mavjud. Xususan, investitsiya loyihalarini tanlash, ularni moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish, investitsiya risklarini boshqarish va investitsiya jarayonlarining shaffofligini ta'minlash kabi yo'nalishlarda tizimli yondashuv talab etiladi.

Muammoning dolzarbligi: Investitsiya resurslaridan samarali foydalanish mexanizmlarining takomillashtirilmaganligi, moliyalashtirish manbalarining cheklanganligi va investitsiya loyihalarini baholashda zamonaviy usullarning yetarli darajada qo'llanilmasligi iqtisodiy o'sish sur'atlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Date: 23rd June-2026

Ayniqsa, yashil iqtisodiyotga o'tish sharoitida barqaror rivojlanishni ta'minlovchi investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanish mexanizmlarini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar sharhi

Investitsiya resurslaridan samarali foydalanish masalasi iqtisodiy nazariya va amaliyotda doimiy ravishda muhokama qilinadigan dolzarb mavzulardan biri hisoblanadi. Ko'plab olimlar va tadqiqotchilar investitsiyalarning iqtisodiy o'sishdagi o'rni, ularni moliyalashtirish manbalari va samaradorligini oshirish mexanizmlarini o'rganganlar.

Investitsiya tushunchasining mohiyati va uning iqtisodiy o'sishdagi ahamiyati bo'yicha keng qamrovli tahlil [1] manbasida keltirilgan. Unda investitsiya kapitalni uzoq muddatli joylashtirish sifatida ta'riflanib, uning moddiy va nomoddiy aktivlarni, jumladan, pul, qimmatli qog'ozlar, yer va intellektual mulkni o'z ichiga olishi qayd etilgan. Manbada investitsiyalarning davlat, xorijiy va xususiy turlarga ajratilishi, shuningdek, moliyaviy (portfel) va real (ishlab chiqarish) investitsiyalar farqlanishi ko'rsatilgan. Global miqyosda aksiyalarni chiqarish, bank kreditlari va to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar kabi moliyalashtirish usullari keng tarqalganligi ta'kidlangan. O'zbekiston misolida 2000-yilda qariyb 700 milliard so'm, jumladan 810 million AQSh dollari miqdorida investitsiyalar jalb qilingani, ularning 30,3% davlat byudjeti hisobidan, 21,7% esa xorijiy investitsiyalar va kreditlar hisobiga to'g'ri kelgani keltirilgan. Bu ma'lumotlar investitsiyalarning mamlakat iqtisodiy transformatsiyasidagi muhimligini ko'rsatadi.

Davlat byudjeti mablag'lari hisobidan iqtisodiy xarajatlarni moliyalashtirish samaradorligini oshirish masalasi [2] manbasida atroflicha tahlil qilingan. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi davlat byudjeti xarajatlarining tarkibi, ayniqsa iqtisodiy xarajatlarning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi hal qiluvchi roli o'rganilgan. Tadqiqotda iqtisodiy xarajatlarning hajmi, strategik yo'nalishlari va ustuvorlik darajalari so'nggi statistik ma'lumotlar asosida ko'rib chiqilgan. Shuningdek, davlat byudjeti daromadlarini taqsimlash va qayta taqsimlash mexanizmlari, ularning iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish salohiyati o'rganilgan. Yashil iqtisodiyotga o'tish va uzoq muddatli ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan davlat strategiyalariga alohida e'tibor qaratilgan. Tadqiqot natijalari iqtisodiy xarajatlarni muhim tarmoqlarga strategik yo'naltirish va ularni amalga oshirish samaradorligini oshirish zarurligini ta'kidlaydi.

Metodologiya

Ushbu tezisda qo'yilgan maqsad va vazifalarga erishish uchun ilmiy tadqiqotning turli metodologik yondashuvlari va usullari qo'llanilgan. Tadqiqot aralash (qualitative va quantitative) yondashuvga asoslangan bo'lib, nazariy tahlil va amaliy ma'lumotlarni sintez qilishni o'z ichiga oladi.

Nazariy-konseptual yondashuv: Investitsiya, iqtisodiy o'sish, moliyalashtirish mexanizmlari va samaradorlik kabi asosiy tushunchalarning mohiyati, ularning o'zaro bog'liqligi va rivojlanish tendensiyalari tahlil qilingan.

Date: 23rd June-2026

Tizimli yondashuv: Investitsiya jarayonlari kompleks tizim sifatida ko'rib chiqilib, uning elementlari (moliyalashtirish manbalari, loyihalarni baholash, risklarni boshqarish) va ular o'rtasidagi bog'liqliklar o'rganilgan.

Qiyosiy yondashuv: Xorijiy mamlakatlarning investitsiya resurslaridan samarali foydalanish bo'yicha ilg'or tajribalari O'zbekiston sharoitlariga moslashtirish imkoniyatlari nuqtai nazaridan tahlil qilingan.

Mantiqiy va dialektik usullar: Muammoning mohiyatini ochib berish, investitsiya jarayonlarining rivojlanish qonuniyatlarini aniqlash va takliflarni asoslashda qo'llanilgan.

Tahlil va sintez: Adabiyotlar sharhi, O'zbekistondagi investitsiya holatini baholash va takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlashda keng qo'llanilgan. Tahlil orqali murakkab jarayonlar tarkibiy qismlarga ajratilgan, sintez orqali esa ularning o'zaro bog'liqligi va umumiy manzara shakllantirilgan.

Statistik tahlil: O'zbekistonda investitsiya hajmlari, moliyalashtirish manbalari, YaIM o'sish sur'atlari kabi rasmiy statistik ma'lumotlar tahlil qilingan.

Natijalar va tahlil

Ushbu bo'limda investitsiya resurslaridan samarali foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha tadqiqot natijalari va ularning tahlili bayon etiladi.

Investitsiyalar har qanday iqtisodiyotning barqaror o'sishi va rivojlanishining asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Ular ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, texnologik yangilanishni ta'minlash, yangi ish o'rinlari yaratish va pirovardida aholi turmush darajasini oshirishga xizmat qiladi. [1] manbasida ta'kidlanganidek, investitsiya kapitalni uzoq muddatli joylashtirish bo'lib, kelajakdagi foyda va kapital qiymatini oshirishga qaratilgan. Bu jarayon iqtisodiyotning barcha sektorlarida innovatsion rivojlanishni rag'batlantiradi.

O'zbekiston sharoitida investitsiyalar iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish va resurslarni samarali taqsimlashda muhim ahamiyatga ega. Investitsiyalar orqali mamlakatning eksport salohiyati oshiriladi, import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish yo'lga qo'yiladi va raqobatbardoshlik kuchaytiriladi. Real investitsiyalar ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishga, moliyaviy investitsiyalar esa kapital bozorini chuqurlashtirishga yordam beradi.

O'zbekistonda investitsiya jarayonlarini moliyalashtirishda davlat byudjeti, xorijiy investitsiyalar va kreditlar, shuningdek, xususiy investitsiyalar asosiy manbalar hisoblanadi. [1] manbasida 2000-yildagi investitsiyalarning 30,3% davlat byudjeti hisobidan, 21,7% esa xorijiy investitsiyalar va kreditlar hisobiga to'g'ri kelgani keltirilgan. Bugungi kunda ham davlat investitsiya dasturlari iqtisodiyotning strategik tarmoqlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynamoqda.

[2] manbasida davlat byudjeti xarajatlarining, xususan, iqtisodiy xarajatlarning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi hal qiluvchi roli tahlil qilingan. Tadqiqotda iqtisodiy xarajatlarni muhim tarmoqlarga strategik yo'naltirish va ularni amalga oshirish samaradorligini oshirish zarurligi ta'kidlangan. Bu investitsiya loyihalarini tanlashda

Date: 23rd June-2026

ustuvorliklarni to'g'ri belgilash va byudjet mablag'laridan oqilona foydalanish muhimligini ko'rsatadi.

So'nggi yillarda O'zbekiston yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasini faol amalga oshirmoqda, bu esa yashil moliya mexanizmlarini rivojlantirishni talab qiladi. [3] manbasida ta'kidlanganidek, O'zbekiston yashil obligatsiyalar, subsidiyalangan kredit liniyalari, xalqaro grantlar va davlat-xususiy sheriklik kabi innovatsion moliyaviy instrumentlarni joriy etmoqda. 2023-yilda London fond birjasida yashil yevroobligatsiyalar chiqarilishi va Markaziy bankning birinchi SDG obligatsiyasi mamlakatning ushbu yo'nalishdagi jiddiy majburiyatidan dalolat beradi. Biroq, yashil moliya loyihalarining YaIM, bandlik va investitsiya muhitiga ta'sirini miqdoriy baholashda hali ham institutsional to'siqlar mavjud.

Investitsiya faoliyati samaradorligini baholashda [4] manbasida keltirilgan nazariy va amaliy usullar muhim ahamiyatga ega. Unda investitsiya samaradorligi moliyaviy va iqtisodiy resurslardan oqilona foydalanish orqali uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni ta'minlash jarayoni sifatida ta'riflangan. O'zbekistonda investitsiya loyihalarini baholashda ko'pincha an'anaviy usullar qo'llaniladi, bu esa loyihalarning to'liq iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligini aks ettirmasligi mumkin.

Davlat-xususiy sheriklik (DXSH): Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishda davlat va xususiy sektor resurslarini birlashtirish orqali risklarni taqsimlash va loyihalarni tezroq amalga oshirish imkonini beradi. [3] manbasida DXSH yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim mexanizm sifatida qayd etilgan.

Yashil moliya instrumentlari: Yashil obligatsiyalar, iqlim fondlari, ekologik kreditlar kabi instrumentlar barqaror rivojlanish loyihalariga kapital jalb qilishda samarali vosita hisoblanadi. Yevropa Ittifoqi va boshqa rivojlangan mamlakatlarda bu instrumentlar keng qo'llaniladi.

Investitsiya fondlari va venchur kapital: Innovatsion va yuqori texnologiyali loyihalarni moliyalashtirish uchun venchur fondlari va xususiy kapital fondlari faoliyat yuritadi. Bu mexanizmlar startaplar va kichik biznesni rivojlantirishga yordam beradi.

Institutsional investorlar (pensiya fondlari, sug'urta kompaniyalari): Uzoq muddatli investitsiya loyihalarini moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Ularning kapitali barqaror va uzoq muddatli loyihalarga yo'naltiriladi.

Muhokama

Ushbu tezisda investitsiya resurslaridan samarali foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish bo'yicha olingan natijalar mavjud adabiyotlar va O'zbekistonning iqtisodiy konteksti bilan bog'liq holda muhokama qilinadi.

Adabiyotlar sharhida ko'rsatilganidek, investitsiyalar iqtisodiy o'sishning asosiy drayveri hisoblanadi [1]. Bizning tahlilimiz O'zbekistonda investitsiya jarayonlarini moliyalashtirishda davlat byudjeti va xorijiy investitsiyalarning muhim rolini tasdiqladi, biroq moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish va loyihalarni baholash samaradorligini oshirish zarurligini ko'rsatdi. [2] manbasida davlat byudjeti xarajatlarining

Date: 23rd June-2026

iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyati ta'kidlangan bo'lsa, bizning takliflarimiz byudjet mablag'laridan foydalanishni yanada maqsadli va samarali qilishga qaratilgan.

Yashil moliya mexanizmlarining joriy etilishi bo'yicha [3] manbasida keltirilgan ma'lumotlar bizning takliflarimiz bilan uyg'unlashadi. O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi fonida yashil obligatsiyalar va boshqa instrumentlarni faol rivojlantirish nafaqat ekologik barqarorlikni ta'minlaydi, balki yangi investitsiya manbalarini ham ochadi. Biroq, bu sohada institutsional to'siqlarni bartaraf etish va loyihalarni baholashda yashil mezonlarni to'liq integratsiya qilish muhim ahamiyatga ega.

Investitsiya faoliyati samaradorligini baholash bo'yicha [4] manbasida ilgari surilgan g'oyalar bizning kompleks baholash mezonlarini joriy etish taklifimizni qo'llab-quvvatlaydi.

Xulosa

Ushbu tezis iqtisodiy o'sishni moliyaviy ta'minlashda investitsiya resurslaridan samarali foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish masalasini kompleks tarzda o'rgandi va quyidagi asosiy xulosalarga erishdi:

Investitsiyalarning hal qiluvchi o'rni: Investitsiyalar har qanday mamlakatning, xususan, O'zbekistonning barqaror iqtisodiy o'sishi, tarkibiy o'zgarishlar va texnologik modernizatsiya uchun asosiy omil hisoblanadi. Ular ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va aholi farovonligini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

Mavjud moliyalashtirish holati va muammolar: O'zbekistonda investitsiya jarayonlarini moliyalashtirishda davlat byudjeti va xorijiy investitsiyalar muhim o'rin tutadi. Biroq, moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish, investitsiya loyihalarini baholash samaradorligini oshirish va yashil moliya instrumentlarini kengroq joriy etishda tizimli muammolar mavjud.

Xorijiy tajribadan saboqlar: Xorijiy mamlakatlarning davlat-xususiy sheriklik, yashil moliya instrumentlari, ventur kapital va investitsiya loyihalarini kompleks baholash usullarini qo'llash bo'yicha ilg'or tajribalari O'zbekiston uchun qimmatli saboq bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- [1] Ergasheva Mamura Farkhodovna, Abdurakhimova Saida Akhmadjanovna Enhancing the Macroeconomic Efficiency of Investments Under Economic Transformation: The Case of Uzbekistan // TLEP – International Journal of Multidiscipline. – 2026. – Vol. 3, No. 1. – P. 68–78.
- [2] Valiyeva Sayyora Xushbakovna Improving the Economic Efficiency of Investment Projects in Uzbekistan // Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2022. – Vol. 3, No. 5.
- [3] Khasanov Khayrullo Improving the Mechanisms of Investigation of Financial Resources from the Capital Market to the Corporate Sector // Economics and Innovative Technologies. – 2022. – Vol. 11, Issue 1.

Date: 23rd June-2026

- [4] United Nations Conference on Trade and Development. World Investment Report 2024: Investment Facilitation and Digital Government. – Geneva: UNCTAD, 2024.
- [5] The World Bank. The Promise of Services-Led Growth in Uzbekistan. – Washington, DC: World Bank, 2024.

